

Kredi Politikası ve Değerlendirmesi

Kezban Öztürk

ÖNSÖZ

Bankaların en temel işlevi olan kredilerin, bankalar açısından yaşamsal önemi vardır. Bu nedenle bankalar kredi uygulamalarına özel bir önem verirler. Bankaların gelirlerinin büyük bölümünü de kredi gelirleri oluşturur.

Kredilendirme ekonominin de önemli bir enstrümanıdır. Krediler sayesinde kaynakların verimli bir şekilde kullanılması sağlanmaktadır. Ekonomi-deki küçük-büyük tasarrufların bir kaynakta toplanarak ihtiyaç sahiplerine kaynak olarak aktarılmasını sağlayan bankalar, bu işlevleri sayesinde ekonominin de önemli birer aktörüdürler.

Yaklaşık 25 yıl bankacılık sektöründe çok çeşitli kademelerde ve birimde çalıştım. Ağırlıklı olarak, proje kredilerinde olmak üzere çalışma hayatımın büyük bölümünde krediler birimlerinde görev yaptım. Emekli olduktan sonra Başkent Üniversitesi, Bankacılık Bölümünde “*Kredi Değerlendirme ve Politikası*” dersini bir uygulamacı olarak 9 yıldır, yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak verdim. Ders kapsamında işlediğimiz konuları, öncelikle uygulamadan ve konuya ilişkin teorik bilgilerden derleyerek oldukça kapsamlı bir ders notu haline getirdim.

Üzerinde hala çalıştığım bu notlar bankacılıkta kredi uygulamalarını, oldukça kapsamlı ve kolay anlaşılır bir şekilde ortaya koymaktadır. Bankalarla kredi ilişkileri içerisinde olan herkesin ilgisini çekeceğini düşündüğüm bu notlar, bir kitap olarak bankacılık sektöründe hizmet ettiğim süre içerisinde kazandığım bilgilerin kalıcı hale gelmesini de sağlayacaktır.

Kitapta konular; 12 bölüm halinde, her bölümde bir konunun işlendiği bir düzenle hazırlanmıştır. Bölümler bankaların kredilendirme işlevindeki adımlar sıralamasına göre işlenmiştir.

Kitapta, krediler iki büyük grupta incelenmiştir. “*Ticari Krediler*” ve “*Proje Kredileri*”. Ticari krediler ve proje kredileri bankalarda uygulanan ve daha çok sanayicinin kısa ve orta vadeli kaynak ihtiyacını karşılayan kredilerdir.

Bu kitap Başkent üniversitesinde verdiğim ders nedeniyle ortaya çıkmış bir eserdir. Bu nedenle Başkent Üniversitesinde bu dersi okutmama olanak veren Başkent üniversitesi Kurucu rektörü Sayın Prof. Dr. Mehmet HABERAL, Fakülte-deki dekanlarım Sayın Prof. Dr. Nevin CİĞERİM ve Sayın Prof. Dr. Doğan Yaşar AYHAN’ a müteşekkirim. Krediler konusunda önemli bir bilgi birikimine sahip olmamı sağlayan çalıştığım kurum Türkiye Vakıflar

Bankasına da teşekkürü bir borç bilirim. Yine teşekkür etmek istediğim bir diğer kişi ise bu notları sabırla tekrar tekrar yazma işlemini yapan Elit kırtasiyenin sahibi Sayın Fuat ÖZER beydir. Kendisine benim bütün isteklerimi en mükemmel bir şekilde yerine getirdiği için çok teşekkür ediyorum. Son olarak da bu notları bir kitap olarak basmayı kabul eden ve benim kitap hayallerimin gerçekleşmesini sağlayan Siyasal Kitabevi'ne ve sahibi Sayın Ünal SEVİNDİK beyefendiye de sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Saygılarımla,
Kezban Öztürk

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I: KREDİ NEDİR?	11
I- KREDİNİN TANIMI VE GENEL AÇIKLAMALARI	13
II- KREDİNİN UNSURLARI	16
III- FİRMALARDA FON İHTİYACI YARATAN NEDENLER.....	17
 BÖLÜM II: KREDİ ÇEŞİTLERİ	 19
I- KREDİ TÜRLERİ HAKKINDA GENEL AÇIKLAMA.....	21
 BÖLÜM III: KREDİLENDİRME SURECİ	 31
I- GENEL AÇIKLAMALAR	33
II- KREDİ ANALİZİNİN AMAÇLARI	36
III- KREDİLERİN FİYATLANMASI.....	36
 BÖLÜM IV: KREDİ ANALİZİNİN GENEL ESASLARI.....	 39
I- KREDİ ANALİZİNDE GÖZÖNÜNDE TUTULACAK ETMENLER.....	41
II- KREDİ İSTEKLİLERİ HAKKINDA BİLGİ ALINABİLECEK BAŞLICA KAYNAKLAR	48
 BÖLÜM V: FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZE UYGUN HALE GETİRİLMESİ	 49
I- GENEL AÇIKLAMALAR.....	51
II- BİLANÇO KALEMLERİNİN İNCELENMESİ VE YENİDEN DÜZENLENMESİ.....	52
III- GELİR TABLOSUNUN İNCELENMESİ VE YENİDEN DÜZENLENMESİ.....	71
 BÖLÜM VI: KREDİ ANALİZLERİNDE KULLANILAN TEKNİKLER.....	 75
I- ORAN (RASYO) ANALİZLERİ	77
II- ANALİZDE KULLANILAN BAŞLICA ORANLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR	80

BÖLÜM VII: DİĞER ANALİZ TEKNİKLERİ	107
I- PROFORMA MALİ TABLOLAR ANALİZİ.....	109
II- HAZIRLANMIŞ PROFORMA MALİ TABLOLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	111
III- NAKİT BÜTÇESİ ANALİZİ.....	112
BÖLÜM VIII: PROJE DEĞERLENDİRME ESASLARI.....	117
I- PROJE DERLENDİRME ESASLARI	119
II- PROJELERİN SINIFLANDIRILMASI.....	120
III- YATIRIM PROJESİ HAZIRLAMA VE DEĞERLENDİRME GEREKİLİĞİ	122
IV- YATIRIM PROJELERİNİN HAZIRLANMASI.....	124
BÖLÜM IX: YATIRIM PROJELERİNDE EKONOMİK ANALİZ.....	131
I - PİYASA ANALİZİ	133
II- KURULUŞ YERİ SEÇİMİ	133
III- KAPASİTE SEÇİMİ	136
BÖLÜM X: YATIRIM PROJELERİNİN FİNANSAL ANALİZİ.....	139
I- PROJENİN TOPLAM MALİYETİNİN HESAPLANMASI.....	141
II – İŞLETME SERMAYESİ HESAPLANMASI	146
III- İŞLETME SERMAYESİ İHTİYACININ HESAPLANMASI VE YÖNTEM	147
BÖLÜM XI: YATIRIMIN FİNANSMANI	151
I- YATIRIMDA KULLANILABİLİR KAYNAKLAR VE OPTİMAL DAĞILIMI	153
II- PROFORMA TABLOLAR ANALİZİ	155
BÖLÜM XII: YATIRIM PROJELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	157
I- FİNANSAL ANALİZ	159
II- PROJELERİN DEĞERLENDİRİLMESİNİN ÖNEMİ.....	168
III- PROJE DEĞERLENDİRMEDE RİSK ANALİZİ	174

BÖLÜM I

KREDİ NEDİR?

- I- KREDİ NEDİR TANIMI VE GENEL AÇIKLAMALAR
- II- KREDİNİN UNSURLARI
- III- FİRMALARDA FON İHTİYACI YARATAN NEDENLER

I- KREDİNİN TANIMI VE GENEL AÇIKLAMALARI

Bu bölümde genel anlamda kredinin tanımını yaparak, unsurlarını göreceğiz. Yine kredilerin bankalar ve ekonomi açısından önemini de burada açıklamaya çalışacağız. Bankaların temel görevlerinden birisi kredi vermek olup, kredilerden alınan faiz ve komisyonlar da bankaların başlıca gelir kaynaklarıdır. Öte yandan bankalar kredilendirme yoluyla ekonomide kaynakların en uygun ve verimli şekilde kullanılmasını sağlarlar. Bankalar, kendilerinde toplanan kaynakları, toplumsal ve ekonomik ihtiyaçların en öncelikli olanlarına kanallandırmak suretiyle, ekonominin büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunurlar.

Kredi, bankaların topladığı kaynakların, bu kaynaklara ihtiyacı olan müşterilerine belirli bir süre için ve ihtiyaç duyulan miktarda kullandırılmasıdır. Kredinin B.K.'da yapılan tanımı ise¹ **"Bir bankanın yapacağı istihbarat sonucunda, gerçek veya tüzel kişilere yasalar, iç politikaları ve kendi kaynakları da göz önünde bulundurularak teminat karşılığı ve teminatsız olarak para, teminat veya kefalet vermek şeklinde tanınmış olan olanak veya limit"** şeklindedir. Kullanım süresince müşterilerden kredinin türüne, kullanım süresine göre değişen oranlarda faiz ve komisyon alınmaktadır. Yani bankalar belirli maliyet olarak topladıkları kaynakları, kredi yoluyla ekonominin ihtiyacına sunarak gelir elde ederler. Kredi işlevinin yeterli düzeyde ve verimli şekilde yürütülememesi halinde; toplanan kaynakların maliyeti ve bankanın işletme masrafları karşılanamayacağı için bankalar zarar edebilecekleri gibi varlıklarını sürdürmemeye riskiyle de karşı karşıya kalabilirler.

Kredi bankalar için; öneminin yanında, müşterinin sözleşme koşullarına uymaması ve krediyi belirlenen süresi sonunda ödeyememesi riskini taşır. Bu riskin en aza indirilmesi açısından, krediler verilirken müşterilerin çok iyi değerlendirilmesi, gerekmektedir. Müşterinin, ekonomik gücü, piyasa itibarı, güvenilirliği ve teminat unsurları açısından analiz edilmesinden sonra kredi kararı verilmelidir. Kredi kararları alınırken ne ölçüde titiz ve dikkatli olunursa olursun, kredi riskinin tümüyle ortadan kaldırılması mümkün değildir. Günümüzde bankalar kullandıkları kredilerin bir bölümünün donuklaşması, bir bölümünün tahsilinde yaşanan güçlükler karşısında kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusuna çok önem vermektedirler. Bu iş için özel departmanlar kurmakta, inceleme yapacak uzman elemanlar çalıştırmakta ve bu elemanların konularında yetiştirilmelerine de çok önem vermektedir.

Bankaların gelir getiren iki temel işlevi vardır. Kredi ve hizmet gelirleri, diğeri ise menkul kıymet yatırımlarıdır. Günümüzde bankaların hizmet fonksiyonunun giderek artması, esas işlevi olan kredilendirmeye verilen önemi hiç azalmamıştır. Zira bir ülkede ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi ve

¹ Öztin Akgüç

ekonomik büyümenin sürekliliğinin sağlanması kredi kullandırımını zorunlu kılmaktadır. Ekonomilerde ticari faaliyetlerin sürekli artması ve çeşitlenmesi, işletmelerinde bu sürece uyum sağlama gereği faaliyetleri için gerekli fon miktarının devamlı olarak artması sonucunu doğurmaktadır. Bu ihtiyacı da bankalardan sağlanan krediler karşılamaktadır. Öte yandan gerçek kişiler ise daha çok günlük ihtiyaçlarının dışında almak istedikleri mallar veya yapmak istedikleri harcamalar için kredi ihtiyacı duyarlar, örneğin araba, ev almak, evde yapılacak tadilatlar ve beyaz eşya almak gibi. Bankaların gerçek kişilere kullandırdığı krediler "Bireysel Krediler", ticari işletmelere kullandırdıkları krediler ise "Ticari Krediler" olarak gruplanır. İleriki bölümlerde kredilerin çeşitlerini daha geniş göreceğiz. Krediler kaynaklara, kullandırıldıkları müşterinin özelliklerine, kullanım yerlerine, vadelerine göre çok geniş şekilde sınıflandırılırlar.

Temel faaliyet konusu kredi vererek gelir sağlamak olan bankalar, verdikleri kredilerden elde edecekleri gelirlerin, fonlarının maliyetini karşılamasını ve ilave olarak makul bir kar sağlamasını beklerler. Kredileri fiyatlarken risk, vade, kaynak maliyeti gibi çeşitli unsurlar dikkate alınır. Kredilerin fiyatları zaman içerisinde değişen faktörlere bağlı olarak değiştirilir.

a) Kredilerin Bankalar Açısından Önemi

Bankalar kar amacıyla faaliyet gösteren ticari kuruluşlardır. Varlıklarını devam ettirebilmek ve geliştirmek, topladıkları mevduatlar için mevduat sahiplerinin taleplerini yerine getirmek, banka ortaklarına kar sağlamak için sağlıklı ve sürekli bir kredi portföylerine sahip olmak isterler. Çünkü kredilerden sağlanan gelir, bankaların diğer işlevlerinden sağladıkları gelirlerden daha yüksektir. Bu nedenle kredilendirmek bankalar için önemli ve temel görevidir.

Bankalar kredilendirme işlevleri ile ekonomide de belirleyici rol üstlenmişlerdir. Bu da bankalara özel bir önem atfetmektedir. Tasarruf sahiplerinin tasarrufları bankalarda toplanır ve bu kaynaklar bankalar aracılığı ile bireylerin ve kuruluşların ihtiyaçlarını krediler yoluyla karşılar. Kredilendirme, bankalar için karlı, karlı olduğu kadar da riskli bir işlevdir. Bu nedenle bankaların kredilendirme faaliyetlerini verimli, verimli olduğu kadar da güvenli şekilde yürütmeleri gerekir. Esas itibarıyla üçüncü kişilere ait kaynakları kullanan ticari bankaların verdikleri kredilerin geri dönmemesi veya donuklaşması, kar amaçlarına ulaşamadıkları gibi varlıklarının zayıflamasına hatta sona ermesine neden olacaktır.

Bu kadar önemli sonuçlarının olması nedeniyle bankalar kredilendirme yaparken kredi verecekleri müşterilerini titiz ve kapsamlı bir analizden geçirerek seçerler. Kredi analizinin asıl amacı, borçlunun kredi sözleşmelerine uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinin olup olmadığını

saptayarak kredi riskini azaltmaktır. Bir başka amacı ise firmaların finansman gereksinimine doğru tanı koyma ve firmaların finansman gereksinimine uygun düşecek tutar, vade ve koşullarda kredi verilmesini sağlamaktır.

Bankalar kredi müşterilerinin bir anlamda mali danışmanlarıdır. Bu nedenle özellikle bankaların kredi servislerinde görev yapan yönetici ve kredi analistlerinin işletme finansmanı konusunda en iyi şekilde yetiştirilmeleri önemlidir. Bankalar da istihbarat servislerinde çalıştırdıkları yönetici ve elemanlarını bu konularda iyi yetişmiş kişiler arasından seçmeye ve en iyi şekilde yetiştirmeye özel önem verirler.

b) Kredilendirmenin Ekonomi İçin Önemi

Bankaların kredilendirme işlevi ve krediler ekonomik gelişmenin de en önemli desteğidir. Bir ekonomide tek tek bireylerin tasarrufları işletme sermayesi ve yatırımların finansmanı ve bireysel harcamaların finansmanı için yeterli olamaz. Bu irili, ufaklı tasarruflar bankacılık sistemi içerisinde toplanarak büyük kaynakların ve fonların oluşmasını sağlar. Oluşan bu büyük fonlar da kredilendirme yoluyla ekonominin ihtiyaçlarının finansmanına ve hatta kamunun harcamalarına tahsis edilerek ekonominin büyümesine ve gelişmesine yardımcı olurlar. Bu nedenle de bankalar ekonominin olmazsa olmaz kurumları arasındadır.

Kredi, bir ülkede ekonominin kalkınması ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kullanımı gerekli olan bir kaynaktır. Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli artması ve gelişmesi, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ya da konjonktürel değişimlere uyum sağlayabilmesi yeni fon ihtiyacı yaratmakta olup, bu fon ihtiyacı da büyük ölçüde bankalardan sağlanan kredilerle karşılanmaktadır.

Kredilerin ülke ekonomisindeki fonksiyonları ekonomistler tarafından genellikle aşağıdaki başlıklarla açıklanmaktadır.

- i- Kredi aynı zamanda bir tedavül aracıdır. Kredi ekonomisi para ekonomisinin gelişmiş bir aşamasını teşkil eder. Kredi ile nakit para taşınması azalmakta, ticari faaliyetler hız kazanmaktadır.
- ii- Ekonomideki atıl ve dağılık fonlar (sermaye ve tasarruflar) kredi sistemi sayesinde ekonomik faaliyetlerin gelişmesine yönlendirilmektedir. Sahiplerinin kullanamadığı fonlar, kredilendirme yoluyla ihtiyaç duyanlara aktarılmaktadır. Bu işlev aynı zamanda fon sahiplerine de gelir sağlamaktadır.
- iii- Kredi sermaye birikimini artırır. Girişimciler ve yatırımcılar ihtiyaç duydukları kaynağı, kredi yoluyla tasarruf sahiplerinin bankalarda biriktirdikleri fonlardan karşılarlar, vade sonunda da krediyi faiziyle birlikte geri ödeyerek sermaye birikimi oluştururlar.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1- Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Öztin AKGÜÇ, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Arayış Basım ve Yayıncılık, 2006
- 2- Yatırım Projeleri Analizi, Prof. Dr. Hüseyin ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrt. Üyesi, Gözden geçirilmiş 3. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 2004
- 3- Şirket Değerleme, Hüseyin İVGEN, Finnet Elektronik Yayıncılık ve Date İletişim Ltd., Birinci Baskı 2003
- 4- Finansal Yönetim, Finansal Tablolar Analizi ve Yatırım Yönetimi, Prof. Dr. Sudi APAK, Dr. Engin DEMİREL, Cilt 2, Papatya Yayıncılık Eğitim, 1. Basım.
- 5- Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, Dr. Güler ARAS, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No: 30, Nisan 1996.
- 6- Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Halil Sarıaslan, Ankara Üniversitesi SBF Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, 2006
- 7- Finansal Tablolar Analizi ve Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi, Burhanettin Tandoğan, Vakıf Sistem Pazarlama Yazılım Servis Tic. ve San. A.Ş. 2. Baskı, 2002.